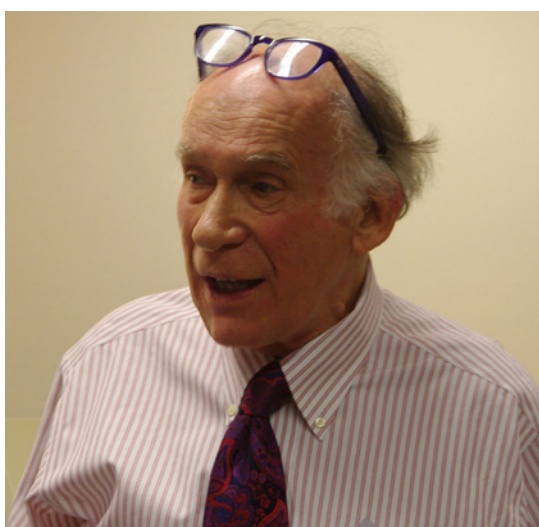

In Memoriam Ed de Moor

1933 – 2016

Op 6 december overleed Ed de Moor, oprichter van de NVORWO (de vereniging die dit blad uitgeeft) en de Panamaconferentie, voorvechter van goede scholing en nascholing voor leerkrachten en pleitbezorger van een rekencoördinator op elke school. Hieronder overdenken vier collega's wat Ed de Moor voor het rekenwiskundeonderwijs betekend heeft.

REKENDIDACTICUS IN ONRUSTE

Marjolein Kool

Ed de Moor, de man van de Vroegertjes in Volgens Bartjens, is zelf geschiedenis geworden. Eigenlijk heeft hij tijdens zijn leven al geschiedenis geschreven door zijn onophoudelijke, grote inzet voor het Nederlandse reken-wiskundeonderwijs. Hij verdient een bladzijde in het geschiedenisboek van het reken-wiskundeonderwijs, een bladzijde met een gouden rand. Wat heeft hij bevlogen gewerkt en geknokt om zijn onderwijsidealen te verwezenlijken! Eerst als wiskundeleraar en schoolleider op het Barlaeusgymnasium en sinds 1971 als medewerker van Wiskobas op het IOWO, de voorganger van het Freudenthal Instituut. Hij was een wiskundige die zich inzette voor het basisonderwijs. Daarin leek hij op Freudenthal, wiens stemgeluid hij feilloos kon imiteren: 'Meneer de Moor, je kunt alles altijd nog weer beter begrijpen, zelfs de meest eenvoudige dingen.' Dat werd de lijfspreuk van Ed, naast het onderwijsdoel dat hij voor alle kinderen wilde bereiken. De 21st-century skills vond hij moderne fratsen, één doel is genoeg: *Leer kinderen denkend rekenen en rekenend denken*. Ed was een man uit één stuk, consequent en dap-

per, tijdens jaarvergaderingen en studiedagen ging zijn vinger altijd weer omhoog: 'Ja maar, wacht eens even... is dat nou wel zo?' Hij hield nooit zijn mond, legde vaak de vinger op de zere plek, maakte niet altijd vrienden, maar had ook geen vijanden, want hij speelde nooit op de man en wist zijn mening altijd sterk te onderbouwen. Met zijn grote gevoel voor humor wist hij uiteindelijk iedereen voor zich te winnen.

Hij had een energie om jaloers op te zijn. Hij was oprichter van Panama en Panama-post, medeoprichter en bestuurslid van de Nederlandse Vereniging voor Reken- en Wiskundeonderwijs, oprichter van de Historische Kring voor Reken- en Wiskundeonderwijs. En dat allemaal naast zijn werk aan het Freudenthal Instituut en de Stichting Opleiding Leraren. Toen hij 66 jaar was promoveerde hij nog 'even' op een vuistdik historisch-didactisch proefschrift (694 pagina's) over het meetkundeonderwijs. Op 73-jarige leeftijd ging hij eindelijk officieel met pensioen, maar hij noemde zich sinds die tijd 'rekendidacticus-in-onruste' en ging gewoon door op de barricade met het schrijven van artikelen en boeken en met het geven van lezingen en workshops over rekenen, wiskunde, onderwijs en geschiedenis. Hij fietste roekeloos door Amsterdam en trok elke dag zijn baantjes in het zwembad. Ed was mijn paranimf, mijn medeauteur van twee boeken, maar vooral mijn vriend. En daar ben ik trots op. Met Ed kon je lachen, bomen, kunst kijken, gedichten lezen, maar ook haring eten en over de Schalkwijkse fanfare praten.

Rust zacht, rekendidacticus-in-onruste, hopelijk gaan we steeds beter begrijpen hoeveel jij voor het Nederlandse reken- en wiskundeonderwijs betekend hebt.

Marjolein Kool heeft samen met Ed de Moor 'Rekenen is leuker dan als je denkt' en 'Alledaags rekenen' geschreven.

Ed de Moor in zijn werkgroep 'Pythagoras en zo...' op de Panama-conferentie in 2012.

PANAMA EN DE PANAMA-CONFERENTIE

Marc van Zanten

In 1981 richtte Ed de Moor het Panama-project op. Panama was oorspronkelijk bedoeld als nascholingsproject voor opleiders rekenen-wiskunde en didactiek: de naam stond voor 'PA(bo) NAScholing Mathematische Activiteiten'. Maar al snel werden de jaarlijkse Panama-conferenties ook bezocht door schooladviseurs, onderzoekers, basisschoolleraren, auteurs van methodes en inspecteurs. De Panama-conferentie was in *no-time* een toonaangevende ontmoetingsplek voor iedereen die het reken-wiskundeonderwijs een warm hart toedraagt – net zoals Ed dat deed.

Ed had een vooruitziende blik: de oorspronkelijke doelen die hij formuleerde voor Panama, zoals *Overzicht houden op het gebied van leermiddelen ten behoeve van het reken-wiskundeonderwijs op de basisschool*, en *Een bindend element vormen ten aanzien van het totale reken-wiskundeonderwijs in Nederland* (De Moor, 1982) zijn nog steeds actueel. Ed was zelf ook een bindend element. Als één van velen heb ik mogen ervaren hoe hij nieuwe, 'jonge' collega's aanmoedigde en aanspoorde. Sinds ik in 2007 het Panama-stokje mocht overnemen ging er geen jaar voorbij zonder dat hij me aan het begin van de conferentie met een kwinkslag een hart onder de riem stak. Achteraf meldde hij steevast wat hij die keer weer bijzonder had gewaardeerd in de conferentie én waarvan hij vond dat er het volgende jaar nodig eens aandacht aan zou moeten worden besteed.

In 2007 werd ook de 25e Panama-conferentie gehouden. In de jubileumbundel die ter gelegenheid van dit lustrum verscheen schreef Ed onder andere: 'Geweldig was de hulp, die ik kreeg vanuit het veld, allemaal liefdewerk oud papier,' en '...mijn gouden

moment was (...) dat ik mocht beginnen aan een opdracht, die later door zoveel anderen met beziening is voortgezet. Leve Panama!' (De Moor, 2007). Deze uitspraken kenmerken Eds werk: hij wist betrokkenheid te mobiliseren in het werk én hij kon mensen in hun kracht te zetten om verder te gaan met wat *hun* werk werd. Een waar onderwijzer! Ed bleef lang bijdragen leveren aan de Panama-conferenties en bleef een trouw en betrokken deelnemer tot hij niet meer kon. De Pana-man is niet meer. Maar hij heeft ons wat nagelaten. Leve Panama!

Marc van Zanten is de organisator van de jaarlijkse Panamaconferentie

Literatuur

- De Moor (1982). *Subsidie aanvraag Nascholings Project PA(BO)-docenten reken/wiskundedidactiek*. Utrecht: Stichting Opleiding Leraren.
- De Moor (2007). Panama 1981. In: M. van Zanten (Red.). *25 jaar Panama. Gouden momenten verzilveren*. Utrecht: Panama / Freudenthal Instituut, Universiteit Utrecht.

REKENEN ALS HOOFDVAK

Ronald Keijzer

Ik leerde Ed de Moor kennen in september 1988. Ik was toen de jongste pabodocent rekenen-wiskunde van Nederland. Ed nodigde mij uit bij hem thuis en met uitzicht op het Amsterdamse Vondelpark liet Ed mij merken in welk netwerk in terechtgekomen was. Het was volgens Ed mijn taak om binnen de opleiding het rekenen op de agenda te zetten en te houden – zowel voor de studenten die aan mij werden toevertrouwd als bij de collega's en leiding van het instituut. Niet veel later ontdekte ik dat deze rol paste bij de slag die Ed na de opheffing van Wiskobas-team gemaakt had. Nascholing en de initiële opleiding waren in zijn ogen aangewezen kanalen om dat wat het Wiskobas-team bedacht had in de praktijk te brengen. Om dat voor elkaar te krijgen moest de opleiding veranderen. Tegen de stroom in pleitte Ed voor een curriculum waarin de nadruk op de hoofdvakken taal en rekenen lag. Daarnaast vroeg hij nadrukkelijk aandacht voor de eigen vaardigheid van studenten, want in de ogen van Ed was het met de rekenvaardigheid van veel leraren slecht gesteld. Om binnen de opleiding meer ruimte te creëren voor de vakinhoud was het in zijn optiek nodig om de opleiding te splitsen in een deel waar leraren voorbereid worden op het lesgeven in de onderbouw en een deel dat zich richt op de bovenbouw.

Bijna 30 jaar na dit eerste gesprek met Ed is het tijd om de balans op te maken. Welke ideeën over de lerarenopleiding en de nascholing die al in 1988 boven de markt hingen zijn nu gerealiseerd. Anno 2017 worden er redelijk hoge eisen gesteld aan de wiskundige vaardigheid van aankomende

leraren basisonderwijs. Maar er is zeker nog werk aan de winkel als het gaat om didactische voorbereiding van pabostudenten. Ed vroeg mij bijna 30 jaar geleden het reken-wiskundeonderwijs op de agenda te zetten en te houden voor aanstaande leraren en instituten waar zij worden opgeleid. Ed, ik ging daarmee aan de slag en doe daarvoor ook in de toekomst mijn best!

Ronald Keijzer is lector rekenen-wiskunde aan de Hogeschool iPabo

ED DE WISKOBAAS

Vincent Jonker

Vanaf het moment dat Ed werd opgenomen in het Wiskobasteam heeft hij zich met zijn ontembare werklust beziggehouden met de professionaliteit van de leerkracht basisonderwijs op het gebied van rekenen-wiskunde. Een van de Wiskobas-activiteiten bestond uit de nascholing van zittende leerkrachten, uitgebreid beschreven in het *Rapportboekje 2* (De Moor, 1978). Op pagina 39 van dit boekje lezen we in feite de eerste contouren van de rekencoördinator:

'Een zeer belangrijke rol blijkt de voortrekker te kunnen vervullen, dat is één onderwijsgevende van een bepaald schoolteam, die het geheel coördineert en stimuleert en die mede daardoor een specifieke didactische deskundigheid met betrekking tot wiskundeonderwijs op de basisschool verwerft. Zij of hij - in de wandeling 'Wiskobaas' genoemd - is een belangrijke steun voor het schoolteam bij de beoogde verandering. Op deze wijze kan er dan ook werkelijk sprake zijn van onderwijsontwikkeling op de school. Dat wil zeggen: niet alleen het werkplan (het document) verandert, maar ook het levende onderwijs.'

In dit fragment wordt de term Wiskobaas geïntroduceerd en hoewel deze naam is vervangen door *rekencoördinator*, is duidelijk dat Ed hier samen met het Wiskobas-team een belangrijke stap heeft gezet voor het introduceren van de functie van

“

Leer kinderen denkend rekenen en rekenend denken.

rekencoördinator in het basisonderwijs. Daarbij is hij ook altijd een voorvechter gebleven van teambrede nascholing.

Vanuit deze eerste stappen om een rekencoördinator in elke basisschool te krijgen is er een historische lijn te trekken tot en met de huidige post-hbo opleiding rekencoördinator. In het register van deze opleiding staan inmiddels zo'n 1400 leerkrachten genoteerd, leerkrachten die als 'Wiskobaas' hun team ondersteunen. Recente innovaties in het rekenonderwijs, zoals bijvoorbeeld de Grote Rekendag, maken dankbaar gebruik van deze 'voortrekkers'. Deze leerkrachten kunnen binnen een school net die extra aandacht en duwkracht geven op basis waarvan scholen in staat zijn te participeren in dergelijke vernieuwingen.

Ed de Moor (tweede van links) bij de reünie van Wiskobas.

We zijn Ed (en de andere medewerkers van het toenmalige Wiskobas-team) zeer erkentelijk dat hij toen al de contouren voor ogen had voor goed reken-wiskunde-onderwijs en dat hij ook niet heeft nagelaten dit herhaaldelijk opnieuw onder de aandacht te brengen in artikelen en nascholingsmaterialen.

Vincent Jonker is verbonden aan het Freudenthal Instituut

Literatuur

De Moor, E. (1978). *Rapportboekje 2: Heroriëntering Onderwijzers 1968-1978*. Utrecht: IOWO.

De Moor, E. (2010). Vakdidactische nascholing, droom en werkelijkheid. *Reken-wiskundeonderwijs: onderzoek, ontwikkeling, praktijk*, 29(4), 23-27.